

संपादकीय...

संपादक
दिपक मोरेश्वर नाईक

पूर्ण झाली ५ वर्षे

समस्त मानवजातीवरील अतिभोषण संकट ठरलेली कोरोनाची साथ आणि त्यामुळे लागू झालेल्या ‘लॉकडाउन’ला पाच वर्षे पूर्ण झाली आहेत. मागे वळूनही पाहण्याची इच्छा न होणाऱ्या या दोन वर्षांच्या कालखंडाने असंख्य दुःखद आठवणी दिल्या; त्यासोबतच जगण्यासाठी काही मोलाचे धडेही दिले आहेत. त्यामुळेच नव्या जगाशी जुळवून घेताना त्यांचे पुनरावलोकन महत्त्वाचे ठरते. चीनमधून जगभरात पसरलेल्या आणि सूक्ष्मदर्शकाशिवाय न दिसणाऱ्या या विषाणूने जगभरात ७० लाखांहून अधिक बळी घेतले. भारतात साडेचार कोटी नागरिकांना त्याची बाधा झाल्याची आणि सुमारे साडेपाच लाख बळी गेल्याची अधिकृत नोंद आहे, तर महाराष्ट्रात रुग्णसंख्या कोटीच्या घरात आणि बळींची संख्या दीड लाखांवर गेली. करोनाच्या तीन लाटांपैकी पहिल्या लाटेत सरकार, तज्ज्ञांपासून सर्वसामान्य नागरिकांमध्येही हा आजार आणि लक्षणे-परिणामांबाबत अनामिक भीती आणि प्रचंड अज्ञान होते. याची चाहूल लागताच सरकारने ‘लॉकडाउन’ लागू केला. यातील निर्बंध काहीसे शिथिल होतानाच आलेल्या दुसऱ्या लाटेत करोनाने अक्राळविक्राळ रूप धारण करून साऱ्या जगालाच विळखा घातला. भारतासह अनेक देशांमध्ये या काळात प्रचंड संख्येने बळी गेले. या दिवसांत निकटवर्तीय जगाचा निरोप घेत असल्याचे दुःख हजारांनी अनुभवले. रुग्णालयांत जागा न मिळाल्याने उपचारांअभावी झालेले हाल दिसले; तसेच प्रतिबंधक औषधे आणि ऑक्सिजनच्या टंचाईने भलेभले हतबल झाले. एकीकडे औषधांचा काळाबाजार करणाऱ्यांचा पराकोटीचा स्वार्थ होता; तर दुसरीकडे जीवाची पर्वा न करता रुग्णांवर उपचार करणारे आरोग्यसेवक, पोलिस, स्वच्छतादूत आणि शास्त्रज्ञ अशा वेगवेगळ्या करोनायोद्ध्यांचा बाणाही विसरता येणार नाही. रोजगाराअभावी पुण्या-मुंबईतून बिहार-उत्तर प्रदेशाकडे पायी निघालेल्या श्रमिकांचे तांडे पाहून हृदये पिळवटून निघाली; त्याच वेळी परिचित-अनोळखी व्यक्तींसाठी जेवणाची सोय करणाऱ्या, कोणी हात लावण्यास तयार नसलेल्या मृतदेहांवर अंत्यसंस्कार करणाऱ्या स्वयंसेवकांच्या माणुसकीने डोळ्यांत पाणी उभे राहिले. या परिस्थितीत काही स्वयंघोषित तज्ञांनी बेजबाबदारपणे ‘चिकनद्वारे, वृत्तपत्रांद्वारे करोना पसरतो’, ‘लशी धोकादायक आहेत’ असे तदन अवैज्ञानिक तारे तोडले. या रोगाचा भयाकारी फटका बसला, तो जगाच्या अर्थकारणाला. हजारो उद्योग बंद पडले. लाखोंनी रोजगार गमावले. अनेकांचे वेतन निम्म्यावर आले. हातावर पोट असणाऱ्यांपुढे तर जगण्याची भ्रांत निर्माण झाली. सरकारने मोफत धान्य पुरविण्यासह अर्थचक्र सुरू ठेवण्यासाठी काही योजना जाहीर केल्या; मात्र या सवलतींचा ‘ओव्हरडोस’ झाल्याने काही देश चलनवादीसारख्या प्रश्नांना तोंड देत आहेत. भारतालाही त्याची झळ बसली असून विषमता आणि विकासाच्या गतीवर झालेले परिणाम आजही कमीअधिक प्रमाणात भोगावे लागत आहेत. या वैश्विक संकटाने जगभरातील सरकारे, आंतरराष्ट्रीय संस्थांपासून ते सर्वसामान्यांना मिळालेले काही धडे कायमस्वरूपी आचरणासाठी आहेत, याचा संकटातून बाहेर पडल्यावर अनेकांना विसर पडू लागला आहे. त्या काळात कटाक्षाने सुरक्षित वैयक्तिक अंतर राखणारे, सर्वजनिक ठिकाणी मास्क वापरणारे अनेक जण आता निष्काळजीने वागू लागले आहेत. ठिकठिकाणी अस्वच्छता आणि अनारोग्याचे पुनरागमन होताना दिसत आहे. दूषित पाणीपुरवठ्यामुळे पुण्यात आलेल्या ‘जीबीएस’सारख्या आजाराच्या फैलावाने यंत्रणांनीही करोनाच्या साथीतून पुरेसे धडे घेतले नसल्याचे स्पष्ट झाले आहे. सार्वजनिक व खासगी रुग्णालयांमध्ये पायाभूत सुविधांबाबतची ओरड कायम आहे, त्याबरोबरच केंद्र आणि राज्य सरकारे आरोग्य व संशोधनावर भरीव तरतूद करण्याऐवजी लोकानुनयी योजनांवरच भर देत आहेत. करोनाच्या काळात दिसून आलेली माणुसकी आणि ऐक्यभावनेचा विसर पडून पुन्हा भाषा-प्रांत आणि जातिधर्माच्या विषवल्ली डोके वर काढू लागल्या आहेत. विखाऱ्-उन्मादी प्रचार किंवा अफवांना बळी न पडता सत्य समजावून घेण्याची सवय, डोळस-वैज्ञानिक दृष्टिकोन आणि माणुसकीचे आचरण हे करोनाच्या साथीने दिलेले सर्वांत महत्त्वाचे धडे आहेत. आरोग्यरक्षण आणि विकास हे नव्या युगाचे मंत्र आहेत. तेव्हा समस्त मानवजातीनेही आपणच विश्वाचे कर्तेधर्त असल्याचा वृथा अभिमान सोडून सर्वशक्तिमान अशा निसर्गाच्या नियमांचा सन्मान केला, तरच भविष्यकाळ सुसह्य-सुखद ठरेल, यात शंका नसावी.

समाजात जातीय तेढ, धार्मिक विद्वेष निर्माण करून पेटविलेल्या दंगलीच्या आगीत आपल्या स्वार्थाची राजकीय पोळी भाजणारे पुढारी मतांचे धुवीकरण करून नेहमीच नामानिराळे राहतात. प्रत्यक्षात दंगलींच्या आगीत होरपळ होते, ती दोन्ही बाजूंकडील सामान्य नागरिकांचीच. त्यांच्या पोलीस ठाणे, कोर्टकचेऱ्या सुरू होतात. तुरुंगवारीने अनेकांचे शिक्षण अर्धवट सुटते. नोकरीधंद्याच्या स्वप्नांची राखरांगोळी होते. नैराश्य, दारिद्र्य, अवमानकारक जीणे वाटचाला येऊन संपूर्ण जीवनच अंधःकारमय होते. मग, आपलेच समाजवांधव मदतीला धावणे सोडा; ते आपल्याकडे संशयाने बघतात तेव्हा प्रश्न पडतो, या दंगलींनी कुणाला काय दिले?

छत्रपती संभाजी महाराजांच्या जीवनावर आधारलेल्या ‘छावा’ सिनेमाचे काही उजव्या विचारांच्या मनुवादी प्रवृत्तींनी केवळ प्रमोशनच केलेच नाही, तर या सिनेमाचे प्रयोगसुद्धा आपल्या समर्थकांसाठी मोफत आयोजित केले. तसेच, संभाजी महाराजांचे हाल हाल करणाऱ्या क्रूरकर्मा औरंगजेबाची खुल्लाबाद येथील कबर उखडण्याच्या मुद्द्याला जाणीवपूर्वक हवा दिली. भाजपच्या एका महाभागाने औरंगजेबाच्या कबरीवर श्रृंगण्याची व्यवस्था करण्याची मागणी करून आपल्या अकलेचे तारे तोडले. विश्व हिंदू परिषद, बजरंग दल यासारख्या संघटनांनी खुल्लाबादमधील औरंगजेबाची कबर उद्ध्वस्त करण्याच्या मागणीसाठी नामपुरात मोर्चा काढला. या मोर्चानंतर महाल परिसरात दगडफेक, जाळपोळीच्या घटना घडल्या. अश्रुपुराच्या नळकांड्या फोडण्यात आल्या. संचारबंदी जारी करण्यात आली. दोन्ही बाजूच्या दंगेखोरांची धरपकड करण्यात आली. एरव्ही शांत, निर्वात सहजीवन जगणारे दोन्ही समाज सुडाने पेटून परस्परांच्या जीवावर उठले. सौहार्दाचे वातावरण गढूळ होऊन लोकमानस कलूषित झाले. या दंगलीने आता ज्या जखमा दिल्यात, त्या कधीही भरून येणार नाहीत.

नागपूर दंगलीत उपायुक्त दर्जाच्या अधिकाऱ्यासह जखळपास ३३ पोलीस जखमी झाले. या दंगलप्रकरणी १०

दंगलींनी काय दिले?

अल्पवयीन मुलांसह सुमारे १०५ जणांना अटक झाली. नागपूर दंगलींवरून कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण झाला. या प्रश्नावरून आपणच अडचणीत येत असल्याचे लक्षात येताच, महाराष्ट्राच्या राज्यकर्त्यांनी स्वतःला सावरले. नागपूरची दंगल हा पूर्वनिर्घोजित कट असल्याची उपरती त्यांना झाली. दुसरीकडे सध्याच्या काळात औरंगजेबाचा मुद्दा गैरलागू असल्याचे सांगून संघाच्या नेतेमंडळींनीही आपले हात झटकले. त्यामुळेच नागपूर दंगलीचा विषय आणखी चिघळला नाही, हे राज्याचे सुदैवच म्हणायला हवे.

कोणतीही दंगल केवळ व्यक्तीचीच नाही, तर समाजाचीही मोठी हानी करते. एरव्ही परस्परांच्या हाकेला, मदतीला धावून जाणाऱ्या दोन समाजात विसंवाद निर्माण होतो. हे प्रकरण एवढ्यावरच थांबत नाही. सुडबुद्धीने परस्परांच्या घरादारांची, दुकानांची जाळपोळ होते. तलवारी व अन्य प्राणघातक शस्त्रे परजली जातात. माणसेही पेटवून दिली जातात. त्यात होरपळते ती माणुसकी, सामाजिक बंधुभाव व धार्मिक सहिष्णुता.

एखादी दंगल घडते तेव्हा व्यक्ती, समाजाचीच नाही, तर त्या संपूर्ण शहराची, राज्याची सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक वीण उसवते. वितहानी होते. दंगेखोरांचे शहर असल्याचा कलंक माथी बसतो. त्या शहरांची वस्त्या-मोहल्ल्यात फाळणी होते. दोन समाजात परस्परांविषयीचा संशय दुणावतो. दोन समाजांच्या लोकांचा परस्परांविषयीचा आदरभाव संपतो. मानसन्मान राहत नाही, उरतो तो केवळ सूड आणि धार्मिक विद्वेष.

दंगलींचे शहर म्हणून कुप्रसिद्ध झालेल्या शहरात मुंबईत उद्ध्वस्त झाल्यानंतर मुंबईत धार्मिक दंगल उसळली. त्यापाठोपाठ साखळी बॉम्बस्फोटांनी सारी मुंबई हादरून गेली. या दंगलींचे दाहक व भयावह अनुभव मुंबईकरांनी याआधी घेतले आहेत. देशाची

आर्थिक राजधानी असलेल्या मुंबईत संचारबंदी लागू झाल्यानंतर शाळा-महाविद्यालये बंद पडली. अनेकांचे शिक्षण थांबले. रोजगार बुडाला. व्यापार-उद्योग पूर्णतः ठप्प झाले. अनेकांना आपल्या आप्तस्वर्िकांच्या गमवावे लागले. म्हणूनच बुद्धांनी, महावीरांनी, महात्मा गांधींनी जो शांततेचा मार्ग दाखवलाय तो आजही हवाय. परस्परांविषयी सूडभावना नको की विद्वेष नको. मुख्य म्हणजे माणसाला हैवान बनविणाऱ्या दंगली तर नकोच नकोत!

महाराष्ट्रात महामार्ग, बेरोजगारी, दारिद्र्य, शेतकरी आत्महत्या, महिलांवरील अत्याचारच वाढलेले नाहीत, तर जातीय-धार्मिक वादविवादही वाढत चालले आहेत. राज्यापुढील मूलभूत प्रश्नांवरून जनतेचे लक्ष अन्यत्र वर्ळविण्यासाठी आता ‘औरंगजेबाच्या कबरी’च्या वादाला फोडणी देण्याचे प्रयत्न झाले असून त्यात सत्ताधारीच आघाडीवर होते, हे विशेष. कोणत्याही घटनेला धार्मिक रंग देऊन मतांची बेगमी करणारे पुढारी आपल्या गढीवर सुखनैव राहतात. त्यांच्या जीवनात काहीच फरक पडत नाही. म्हणूनच कुण्या धार्मिक अगर राजकीय पुढाऱ्याला वाटले म्हणून दंगली घडवल्याचा काय?

दंगली म्हणजे क्रौंय. मानवतेला कलंक. विद्वेष. सूड. असंवेदनशीलता. क्रौयाचीं परिसीमाच. त्यातून नुकसानच नुकसान. दंगली म्हणजे अविचार. अविवेक. जेव्हा राज्यकर्त्याला स्वतःच्या कार्यकर्तृत्वावरील विश्वास डळमळीत होतो, ते राजकीयहट्ट्या अस्थिर होतात. त्यांच्यामध्ये पक्षात्पत्तीचा भावना निर्माण होते, त्यांच्यामधील अहंकार, जातीयता-धर्मांधता व सुडाची भावना वाढीस लागते, तेव्हाच दंगली होतात. कोणाही ‘आका’च्या राजकीय आशीर्वादाशिवाय दंगली घडणे तसे कठीण. या दंगली तेव्हाच मोडीत काढता येतील, जेव्हा राज्यकर्ते भारतीय राज्यघटनेच्या श्रेथेला अनुसरून आपला पारदर्शक राज्यकारभार करतील, सर्वांशी निःपक्षपातीपणे वागतील, समानतेची वागणूक देतील. राज्यघटनेचा पौडक असलेले खंबीर राज्यकर्ते जेव्हा वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून लोकाभिमुख कारभार करून जनतेच्या मूलभूत प्रश्नांना न्याय देतील, तेव्हाच दंगलींचे भूत समाजमानाच्या मानगुटीवरून उतरेल.

या अहवालाने उपभोक्त्यांची भारत १, भारत २ आणि भारत ३ अशी वर्गवारी केली आहे.

अल्फाबेट (गुगलची पालक कंपनी), ॲपल, मेटा आणि एनविडिआ, या कंपन्यांमध्ये एक गोष्ट समान आहे : या सर्व कंपन्या अमेरिकेतील सिलिकॉन व्हॅलीत आहेत. जागतिक तंत्रज्ञानविषयक नवोद्योगांची (स्टार्ट-अप) आणि अभिनवतेची मातृभूमी म्हणता येईल असा हा प्रदेश. भारतीय संदर्भात बंगळुरू हे नवोद्योगांचं केंद्र मानलं जाण्याची शक्यता आहे, पण अमेरिकेसारखं भारतात असं एकच एक केंद्र दाखवता येत नाही. भारतात नवोद्योगांचा विस्तार दिल्ली-एनसीएर, हैदराबाद, मुंबई, पुणे आणि इतर लहान शहरांमध्येही झाला आहे.

ब्लूम व्हेन्चर्स ही व्हेन्चर कॅपिटलच्या क्षेत्रात कार्यरत असणारी भारतीय कंपनी आहे. ते भारतातील संपूर्ण नवोद्योगांच्या जाळ्याला ‘इंडस व्हॅली’ असं संबोधतात. दर वर्षी ते ‘इंडस व्हॅली रिपोर्ट’ प्रकाशित करतात. त्यामध्ये भारतीय नवोद्योगांच्या सद्यस्थितीबद्दल काही मार्मिक निरीक्षणं नोंदवलेली असतात. प्रस्तुत लेखात आपण २०२५ या वर्षातील ‘इंडस व्हॅली रिपोर्ट’मधून समोर येणाऱ्या काही कळीच्या निष्कर्षांची चर्चा करणार आहोत. त्यातून आपल्याला भारतीय नवोद्योगांची परिस्थिती अधिक चांगल्या रीतीने समजून घ्यायला मदत होईल.

भारतीय उपभोग क्षेत्राविषयीचं आकलन

या अहवालातील भारतीय उपभोक्ता बाजारपेठेतलं आकलन मांडणारा भाग सर्वांत कळीचा आहे. सदर अहवालाच्या लेखकांनी उपभोगविषयक आकृतिबंधांच्या आधारे भारताचं तीन क्षेत्रांमध्ये विभाजन केलं. ही संकल्पना मुळात किशोर बियांनी (बिग बझारचे संस्थापक) यांनी मांडली. ते म्हणतात, “उपभोगविषयक पातळ्यांच्या आधारे भारताचं भारत-१, भारत-२ व भारत-३ अशा तीन भागांमध्ये विभाजन करता येतं. भारत-१ हा उपभोक्ता वर्ग आहे; घरकामासाठी मदतनीस ठेवणारे सर्वच उपभोक्ता वर्गांत येतात, असं मी मानतो. इथे उपभोग या शब्दाचा अर्थ केवळ साधा उपभोग असा नसून काहीएक मूल्यवाद करणारा उपभोग (प्राथमिक गरजांपलीकडच्या गोष्टींवरील खर्च) असा आहे. भारत-२ हा सेवक वर्ग आहे, तो आपलं (भारत-१) जगणं अधिक सुकर करतो-उदाहरणार्थ, मदतनीस, शिपाई, रखवालादार, इत्यादी. भारत-१ आणि भारत-२ यांचं परस्परांशी असणारं गुणोत्तर एकास तीन-साडेतीन इतकं आहे. दुदैवाने भारत-१ मधील लोक भारत-२ मधील लोकांना प्राथमिक गरजांपलीकडच्या उत्पादनांचा उपभोग घेण्यासाठी वापरता येईल इतपत पैसा देत नाहीत. यानंतर भारत-३ हा भाग येतो. यामध्ये शेतमजूर येतात आणि सरकारी सहाय्यावर जगणारे लोक येतात.” ब्लूम व्हेन्चर्सच्या अहवालकलेत्यांनी किशोर बियांनीच्या या मांडणीचा विस्तार केला. याचा सारांश मी पुढील तक्त्याद्वारे देतो आहे. भारत ही विभिन्न आर्थिक वर्गांची एक महाकाय रचना आहे. वरील तीन विभाग समजून घेतल्यास आपल्याला भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कल अधिक चांगल्या रीतीने समजून घेता येईल. यातील एक मुद्दा नोंदवणं आवश्यक आहे : भारत-२ व भारत-१ या विभागातील लोक भारत-३ मधील ॲपही वापरतात. त्याचप्रमाणे भारत-२ मधील ॲप भारत-१ मधील लोक वापरतात. परंतु, यात उलटा क्रम मात्र दिसत नाही. भारत-२ व भारत-३ या विभागातील लोक भारत-१ मधील ॲप वापरत नाहीत. भारततील ९० टक्के (सुमारे १०० कोटी) लोकांकडे प्राथमिक गरजांव्यतिरिक्त इतर गोष्टींवर खर्च करण्याची आर्थिक ताकद नाही. केवळ सर्वोच्च स्तरावरील १० टक्के (१३ ते १४ कोटी) लोकच अर्थव्यवस्थेचे व उपभोगाचे प्राथमिक चालक आहेत.

भारत-१चं दृढ होत जाणं

भारत-१ मधील लोकांची संख्या वाढत नसल्याचं महत्त्वाचं निरीक्षण या अहवालात नोंदवलं आहे. उलट, भारत-१, भारत-२ आणि भारत-३ यांमधील

भारतातील उपभोक्ता वर्गाबद्दल ‘इंडस व्हॅली रिपोर्ट’ काय सांगतो?

तफावत विस्तारते आहे. निराळ्या शब्दांत सांगायचं तर, श्रीमंत आणखी श्रीमंत होत आहेत पण श्रीमंतांची संख्या वाढतलं नाही आहे. उदाहरणार्थ, भारतातील चारचाकी गाड्यांची विक्री फारशी वाढलेली नाही. याचा अर्थ, भारतात चारचाकी गाड्या विकत घेणाऱ्या उपभोक्त्यांची कमाल मर्यादा गाठली गेली आहे. त्याचप्रमाणे झोमॅटोवरील सरासरी मासिक सक्रिय वापरकले्यांची संख्याही होती तिथेच राहिली आहे, ती अपेक्षेप्रमाणे वाढलेली नाही. देशांतर्गत हवाई वाहतूक करणाऱ्या प्रवासीसंख्येचा बाबतीतही अशीच कुठितावस्था दिसून येते. कोव्हिड-१९ साथीच्या आधी होती तितकीच प्रवासीसंख्या आहे. याउलट, एसयूवी कार व इतर चैनीच्या वस्तूंची विक्री वाढली आहे. उदाहरणार्थ, किफायतशीर घरांच्या तुलनेत महागड्या घरांची विक्री वाढली. कोव्हिड-१९च्या जागतिक साथीतून भारतीय अर्थव्यवस्था सावरली तरी त्यातील प्रत्येक क्षेत्रासाठी हे सावरण अत्यंत भिन्न प्रकारचं असेल (K-shaped recovery), ही अनेक अर्थशास्त्रज्ञांनी व्यक्त केलेली भीती प्रत्यक्षात येते आहे. अर्थव्यवस्थेचा हा कल लक्षात घेऊन नवोद्योगांनी समाजातील संपन्न घटकावर लक्ष केंद्रित केलं आहे. त्यामुळे विविध उत्पादनं विशेष रूपांमध्ये सादर केली जाण्याकडे कल वाढलेल दिसतो. उदाहरणार्थ, ५०० रुपये ते दहा हजार रुपये या दरम्यान किंमत असलेल्या ‘प्रिमियम’ आयुर्वेदिक उत्पादनांची विक्री करणारा ‘फॅरिस्ट इन्सेशंस’ किंवा आरोग्यविषयक निर्देशांकांचा माग ठेवणाऱ्या आणि कमीतकमी २८ हजार रुपये इतकी किंमत असलेल्या फिटनेस रिंगचे निर्माते ‘अल्ट्राब्लूमन’ यांसारख्या भारतीय ब्रॅण्डची संख्या वाढते आहे. वेगवान पोहोचवणीची (विवक-कॉमर्स) ऑनलाईन सेवा देणाऱ्या कंपन्यांची आणि त्यांच्या कोठारांची संख्याही वाढत असल्याचं दिसतं. ‘ब्लिंकिट’, ‘इन्स्टामार्ट’ आणि ‘झेप्टोस’ यांसारख्या कंपनी दहा मिनिटांमध्ये वस्तू घरपोच मिळेल, असं आश्वासन देतात. ही पोहोचवणीची प्रक्रिया कोठारांच्या (black stores) माध्यमातून पार पडते. या दुकानांची कोठारं मोठ्या प्रमाणात वस्तू साठवून ठेवतात आणि तिथून वेगवान पोहोचवणीची सेवा पुरवली जाते. दहा मिनिटांमध्ये वस्तू संबधीत शहरात वस्तुपोहोचण्यासाठी या कंपनी अनेक शहरांमध्ये अशी कोठारं उघडतात. ब्लिंकिट सध्या ५०० हून अधिक कोठारं चालवते. या कंपन्यांनी किराणा सामान ग्राहकाला घरपोच द्यायला सुरुवात केली. परंतु, नफ्याचा वाटा वाढवण्यासाठी या कंपनी एसीपासून चरम्यांपर्यंत सगळ्या वस्तू घरपोच पुरवतात. भारतात वस्तुपोहोचवणी करणारे कामगार कमी वेतनावर मिळत असल्यामुळे आणि पाश्चात्य देशापेक्षा भारतीय

शहरांमधील लोकसंख्येची घनता जास्त असल्यामुळे ऑनलाईन माध्यमातून काम करणाऱ्या या कंपनी भारतात परिणामकारक ठरतात. प्रत्येक भागातील कोठाराच्या या केंद्राच्या माध्यमातून अधिकाधिक लोकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी त्यांना ही परिस्थिती उपयोगी पडते. या विवक-कॉमर्समुळे जुन्या किराणा दुकानांना मोठ्या प्रमाणात फटका बसला. या दुकानांमधील ग्राहकांची संख्या कमी झाली, तसेच सरासरी विक्रीवर नकारात्मक परिणाम झाल्यामुळे त्यांची नफादायकताही खालावली. विशेषतः महानगरांमध्ये हे चित्र दिसतं. अशा रीतीने ऑनलाईन खरेदी करणाऱ्या बहुतांश उपभोक्ताही भारत-१ या विभागातील आहे. वेगळ्या शब्दांत सांगायचं तर हा व्यापार उच्चस्तरावरील १० टक्के लोकांवर लक्ष केंद्रित करणारा आहे. इतर क्षेत्रांप्रमाणे हे क्षेत्रही लवकरच कमाल मर्यादेपर्यंत पोचेल. दरम्यान, कमी वेतनावर, कोपतीही नियमन नसलेल्या अवकाशात काम करणारे कामगार (भारत-२) या विवक-कॉमर्स क्षेत्राचा कणा आहेत. किराणा दुकानांवर अशा व्यापाऱ्याचा नकारात्मक परिणाम होत असून त्यांच्या उपजीविकेला याचा मोठा फटका बसेल. वाढत्या विषमतेचं हे कठोर वास्तव आहे !

भारत-२ व भारत-३ यांची अवस्था

काही ब्रँडंनी भारत-२ मधील उपभोक्त्यांपर्यंत पोहोचण्यातही यश मिळवलं आहे. भारतीय उपभोक्ता वर्ग मूल्याविषयी जागरूक असतो. उदाहरणार्थ, माज्या मित्राने विकत घेतलेल्या नेटफ्लिक्सचा वापर मी अजूनही करतो. आपल्यापैकी अनेकांचा वस्तूंचा वापर असा असतो. आपल्याला एखाद्या गोष्टीत काही मूल्य आढळलं तरच आपण ती वस्तू विकत घेतो. आधी नमूद केल्याप्रमाणे भारत-२ मधील लोकांची प्राथमिक गरजांव्यतिरिक्त खर्च करण्याची क्षमता मर्यादित आहे, आणि सर्व भारतीय उपभोक्त्यांप्रमाणे तेही मूल्याविषयी जागरूक आहेत. त्यामुळे भारत-२ मध्ये यशस्वी ठरेल असा ब्रँड उभा करणं हे उल्लेखनीय यश आहे. सदर अहवालात या संदर्भातील दोन लक्षणीय दाखले दिले आहेत. भारतातील बहुसंख्य लोकांच्या दृष्टीने मानसिक आरोग्य ही अजूनही निषिद्ध मानली जाणारी गोष्ट आहे. शिक्षित व अभिजन वर्गांमध्ये याबाबत जागरूकता वाढते आहे. परंतु, भारत-२ व भारत-३ या विभागांमध्ये याबाबतची जागरूकता फारशी नाही. ‘ॲंस्ट्रोटॉक’ हे ॲप सकृत्दर्शनी एखाद्या ज्योतिषाशी फोनवरून संभाषणाची सोय करून देते आणि तो ग्राहकांच्या भविष्याविषयी भाकिंतं नोंदवतो. भारतीय व्यक्तीसाठी सामाजिकदृष्ट्या स्वीकाराहं असणाऱ्या या अवकाशात संवादाची सेवा उपलब्ध करून देऊन लोकांना भावनांचा भार हलका करायला हे ॲप सोयीचं वाटत असल्याचं अहवालात नमूद केलं आहे. ॲंस्ट्रोटॉकमध्ये दहा रुपये ते २०० रुपये, इतकं कमी शुल्क आकारलं जातं. भारत-२ मधील लोकांची सुरक्षित अवकाशाची अपुरी गरज भागवण्याचं आणि त्याभोवती व्यवसाय उभारण्याचं काम या ब्रँडेने केलं. त्याचप्रमाणे मूल्याविषयी जागरूक असणाऱ्या भारतीय उपभोक्त्यांवर लक्ष केंद्रित करून विविध उत्पादनांना भारतीय रूप दिलं जाताना दिसतं. उदाहरणार्थ, रेड-बुल या १०५ रुपये किंमत असणाऱ्या शीतपेयाचं भारतीय रूप म्हणून २० रुपयांमध्ये स्टिंग उपलब्ध आहे. एका विशिष्ट वर्गाच्या स्वतःला विश्वगुरू समजण्याच्या अवडंबरातून हल्ली भारत चीनच्या बरोबरच आहे हे दाखवण्याच्या घरात वाढत चालाला आहे. पण एकंदरीत या अहवालातून सूक्ष्मपणे पाहिल्यास भारतास चीनची बरोबर करण्यास अजूनही अवकाश आहे असे लक्षात येईल. वर्चस्वा वर्गीतील दहा टक्केच लोकांमध्ये बंदिस्त झालेला अर्थव्यवहार, बहुतांश उपभोग व्यवहाराने संचलित होणारी अर्थव्यवस्था, घटते बचत दर आणि वाढता कर्जबाजारीपणा भारतीय या अर्थव्यवस्थेच्या मर्यादा दर्शवत आहेत. अर्थव्यवस्थेतील मूलभूत दोष निवारणे आणि भारतासाठी नवोद्योग निर्माण करणे हाच बहरणाऱ्या सिलिकॉन व्हॅलीशी स्पर्धा करू शकणाऱ्या इंडस व्हॅलीचा मार्ग आहे.

ट्रमाशाहीवे आव्हान

अमेरिकेच्या अध्यक्षपदाची निवडणूक डोनाल्ड ट्रम्प जिंकले तेव्हाच या महासत्तेची पुढील चार वर्षांसाठीची धोरणे कशी असतील आणि त्यांचे त्या देशावरील, तसेच जगावरील परिणाम काय असतील, याचा अंदाज आला होता. अध्यक्षपदाच्या या दुसऱ्या कार्यकाळातील पहिल्या दोन महिन्यांत ट्रम्प यांनी हा अंदाज अजिबात खोटा ठरू दिलेला नाही. निर्वासितांच्या विरोधात कठोर पावले उचलण्यापासून ते व्यापार युद्ध छेडण्यापर्यंतचे निर्णय घेऊन ट्रम्प यांनी त्यांच्या कंठाळी राष्ट्रवादाबद्दलची जगभरातील अनेकांची अटकखारी ठरविली आहे. मात्र, आपल्या देशाला पुन्हा महान बनविण्याचा उल्लेख सातत्याने करीत असलेले ट्रम्प यांच्या काही निर्णयांचा फटका अमेरिकी नागरिकांनाही बसणार आहे. शासकीय कार्यक्षमतेसाठी ट्रम्प यांनी उद्योगपती एलन मस्क यांच्या नेतृत्वाखाली विशेष विभाग सुरू केला. या विभागाचे तेथील केंद्रीय प्रशासन व्यवस्थेत मोठ्या प्रमाणावर कर्मचाऱ्यांची कपात सुरू केल्याने हजारांवर बेरोजगारीची कुऱ्हाड कोसळली आहे. परदेशी उत्पादनावर ‘जशास तसे’ कर आकारण्याच्या धोरणामुळे युरोपमधील अनेक देशात अमेरिकी उत्पादनावर बहिष्कार टाकण्याची मोहीम सुरू झाली असून, त्याचा फटका अर्थातच अमेरिकी उत्पादकांना बसणार आहे. परदेशातील विद्यार्थ्यांपासून पर्यटकांपर्यंत सर्वांसाठी व्हिसा नियम कठोर केल्याचा परिणाम अमेरिकी अर्थव्यवस्थेवरही होणे स्वाभाविक आहे. या साऱ्यांची जाणीव अमेरिकी जनतेला काही प्रमाणात होत असावी; त्यामुळेच ट्रम्प यांना असलेल्या पसंतीची टक्केवारी घटते आहे. निर्णयांचा धडाका, सौजन्याची ऐशीतेशी आणि आपण काही तरी थोर करीत आहोत असा आविर्भाव हे ट्रम्प यांचे वैशिष्ट्य. जगभरातील प्रतिभावंतांना संधी मिळण्याचे पोषक वातावरण, उदारमतवाद आणि खुलेपणा ही अमेरिकेची ठळक वैशिष्ट्ये. त्यामुळेच अमेरिका महासत्ता होऊ शकली. अमेरिकेला आणखी महान करण्याच्या नादात ट्रम्प प्रत्यक्षात या वैशिष्ट्यांवरच घाला घालत आहेत. आपापल्या क्षेत्रांत उल्लेखनीय कार्य करण्यासाठी विविध देशांतील व्यावसायिकांना अमेरिका जशी खुणावते, तशीच तिथे जाऊन आपले नशीब उजळवू पाहणाऱ्यांनाही खुणावते. सुरुवातीच्या काळात व्यावसायिकांचा ओघ अमेरिकेकडे अधिक असे; आताही तो आहे. मात्र, त्याचबरोबर टॅक्सी चालवून किंवा कष्टाची अन्य कामे करून तिथे जाऊ पाहणारेही वाढले आहेत. त्यामुळे अमेरिकेतील बेकायदा निर्वासित वाढले आहेत हे खरे. त्यांच्या विरोधात ट्रम्प यांनी कारवाई करणे ठीकच. मात्र, त्याचबरोबर ओले जाळण्याचा प्रयत्न ते करीत आहेत. त्यामुळे तिथे कायदेशीर प्रक्रियेनुसार गेलेल्यांवरही दंगती तलवार आहे. विशेषतः भारतासह इतर देशांतून तिथे गेलेल्या विद्यार्थ्यांत चित्तेचे वातावरण आहे. लाखो परदेशी विद्यार्थ्यांमुळे अमेरिकेला दर वर्षी अब्जावधी डॉलर मिळतात; त्यापैकी काही शिक्षणातून तिथेच काम करीत राहतात. त्यांच्या उच्च व्यावसायिकतेचा लाभही अमेरिकेला होतो. त्यामुळे ट्रम्प यांच्या निर्णयांमुळे विद्यार्थी घटल्यास त्याचा फटका अमेरिकेला बसू शकतो. कॅनडा, मेक्सिको या शेजारी देशांसह भारत, चीन व अन्य देशांबरोबरील व्यापारात ‘जशास तसे’ आणाराशुल्क आकारणीवर ट्रम्प ठाम आहेत. अमेरिकी उत्पादनांच्या परदेशातील किमती कमी राहाव्यात, हा त्यांचा हेतू असला, तरी एकूणच जागतिक व्यापारामागील तर्कसंगतीला ट्रम्प छेद देत आहेत. त्यांच्या या भूमिकेमुळे युरोपमधील अनेक देशांत अमेरिकी उत्पादनावर बहिष्कार घालण्याची मोहीम सुरू झाली आहे. अमेरिकी उत्पादनांची व्याप्ती प्रचंड असल्याने ती यशस्वी होण्याबद्दल सांशकता आहे; परंतु अशी मोहीम सुरू होणे यातून अमेरिकाविरोध दिसतो.

पावटा खिची

साहित्य
: ओले पावटे, तांदूळ, ओला लसूण, हिरवी मिरची, आले, कोथिंबीर, कांदा, तूप, अखखा गरम मसाला, गोडा मसाला, गुळ, हळद, मीठ.
कृती : ओले पावटे हळद मीठ घालून किंचित उकडून घ्यावेत. १ वाटी तांदूळ घुवून, निथळवून घ्यावा. ओला लसूण, हिरवी मिरची, आले, कोथिंबीर याचे वाटण करून घ्यावे. कांदा चिरून घ्यावा. तूप गरम करून त्यात अखखे मसाले घालून, परतून मग त्यात कांदा घालावा. ते लालसर झाल्यावर त्यावर हिरवे वाटण घालून परतावे. तांदूळ आणि पावटे घालून पुन्हा परतून घ्यावे. गोडा मसाला, गुळ, मीठ घालून दोन वाट्या पाणी घालावे. बाजूने थोडे तूप सोडावे. कुकरमध्ये शिट्टी काढावी. पावटाभात तयार आहे.

ॲलर्जी असणाऱ्या त्वचेसाठी मेकअप

त्वचा संवेदनशील असेल तर अनेक अडचणींना तोंड द्यावं लागतं. कोणतही मेकअप प्रॉडक्ट वापरण्यापूर्वी त्याचं त्वचेवर परीक्षण करणं गरजेचं ठरतं. ॲलर्जीमुळे अनेक मेकअप प्रॉडक्ट वापरणं अवघड होऊन बसतं. ॲलर्जिक त्वचेचा मेकअप कसा करावा याविषयी...
ॲलर्जिक त्वचा
असणाऱ्या व्यक्तींनी मेकअपची सुरुवात क्लिंजिंग आणि मॉइश्चरायझिंगने करावी. त्यानंतर फाऊंडेशनचा अत्यंत पातळ थर लावून घ्यावा.
नंतर
चीकबोसच्या थोडं खाली, नाकाच्या दोन्ही बाजूला आणि कपाळाच्या बाजूंना ब्रोंजर लावा. नाकाला अधिक उठाव येण्यासाठी कॉन्चूर
मेकअप करा.
ॲलर्जिक त्वचा असणाऱ्यांनी डोळ्यासाठी मेकअपची उत्पादनं खरेदी करताना सावधगिरी बाळगावी.
टिशू आणि ब्रशचा वापर टाळण्याचा जास्तीत जास्त प्रयत्न करावा. त्याऐवजी सुती रुमालाचा वापर करावा.
ॲलर्जीमध्ये डोळ्याखालच्या त्वचेवर सर्वात जास्त परिणाम होतो. त्यामुळे रात्री झोपण्यापूर्वी अंडर आय क्रीम लावावं.
कोणत्याही उत्पादनाचा वापर करण्यापूर्वी ते तुमच्या त्वचेसाठी कितपत उपयोगी ठरेल याची माहिती घ्या.
ॲलर्जिक स्कीन असणाऱ्यांनी शक्यतो स्वतःचे मेकअप प्रॉडक्ट इतरांबरोबर शेअर करू नयेत.

ॲंझॉइड फोनवर अनोळखी नंबरस ब्लॉक करण्याची ही आहे सोपी पद्धत

ॲंझॉइड फोनवर अनोळखी नंबरस ब्लॉक करण्याची एक सोपी पद्धत पाहूया, ज्यामुळे तुमच्या फोनवर घुस्पा येणारे अनावश्यक आणि अनोळखी कॉल्स थांबवता येतात.
अनोळखी फोन नंबर अनेकदा डेकेदुरखी ठरू शकतात. त्यामुळे जर तुम्हाला ॲंझॉइड फोनवर अनावश्यक आणि अनोळखी नंबरस ब्लॉक करायचे असतील तर आम्ही तुम्हाला त्याची एक सोपी पद्धत सांगणार आहोत. गुगलच्या फोन ॲपवर बाय डिफॉल्ट एक पद्धत उपलब्ध आहे. परंतु इतर कंपन्यांची पद्धत वेगवेगळी आहे.
आम्ही तुम्हाला ॲंझॉइड फोनवर अनोळखी नंबरस ब्लॉक करण्याची पद्धत सांगणार आहोत, ज्याची सुरुवात गुगल फोन ॲपपासून करून जे गुगल पिवसल वनप्लस आणि नोकियाच्या स्मार्टफोन्समध्ये आधीपासून इंस्टॉल करण्यात आलेलं असतं. तुम्ही हे गुगल प्ले स्टोरवरवरून देखील तुमच्या ॲंझॉइड डिव्हाइसवर डाऊनलोड करू शकता. आम्ही या आर्टिकलमध्ये सॅमसंग आणि शाओमी फोनवरदेखील अनोळखी नंबर ब्लॉक करण्याची पद्धत सांगितली आहे.

‘या’ फायद्यांसाठी आहारात भाताचा अवश्य समावेश करा!

हृदयाचे आरोग्य जपण्यासाठी
वरण भात खाल्ल्याने तुमच्या हृदयाचे आरोग्य चांगले राहते. तर ब्लड शुगर नियंत्रित राहते. इतकंच नाही तर वरण भात पचायलाही हलका असतो. त्याचबरोबर रात्रीची झोपही नीट येण्यास मदत होते. तसंच भात खाल्ल्याने पोटातील आतडे मजबूत होतात आणि बद्धकोष्ठतेची समस्या दूर होण्यास मदत होते.
विविध फायदे
भातात अमिनो ॲसिड भरपूर प्रमाणात असते. जे मेंदूच्या आरोग्यासाठी फायदेशीर असते. याचा प्रभाव मसल्सवरही होतो. वर्कआऊट करत असाल तर भात खाणे लाभदायी आहे.कारण
भावत खाल्ल्याने वर्कआऊटचे परिणाम लवकर दिसून येतात. भातात मेथिऑनिन, व्हिटॅमिन बी१ आणि रेजिस्टेंट स्टार्च असतात. मेथिऑनिनमध्ये असलेल्या अमिनो ॲसिडमध्ये सल्फरचे प्रमाण अधिक असते. त्यामुळे त्वचेच्या अनेक समस्या दूर होण्यास मदत होते. त्याचबरोबर वाढत्या वयाचा परिणाम कमी करण्यासाठीही भात खाणे फायदेशीर ठरते.
त्वचेसाठीही फायदेशीर
लिव्हरमधील विषद्रव्य (टॉक्सिन्स) बाहेर टाकण्यासही मदत होते. चेहऱ्यावर येणाऱ्या सुरकुत्या, केस पांढरे होणे यावर उपाय म्हणूनही भात खाल्ला जातो. कॅन्सरसारख्या दुर्घर आजारावर देखील भात खाणे फायदेशीर ठरते.

जीवनशैलीतील ‘या’ बदलांमुळे तुम्ही निरोगी दीर्घायुषी व्हाल!

शारीरिक हालचाली बंद करू नका : वाढत्या वयानुसार अवयवांचे काम करणे काहीसे मंदावते. पण तुम्ही थांबू नका. हालचाल, काम करणे बंद करू नका. जिने चढा. चाला, फिरा. असा काहीना काहीतरी शारीरिक हालचाली चालू राहू द्या. त्यामुळे रक्तप्रवाह सुरळीत होईल.
वजन नियंत्रित ठेवा : सात्विक, संतुलित आहार घ्या. त्यामुळे वजन गरजेपेक्षा अधिक वाढणार नाही.
आहारात हिरव्या पालेभाज्या, फळे यांचा समावेश करा.
मांसाहारी पदार्थ तुम्हाला आवडत असतील तर जरूर खा. पण त्याचा अतिरेक टाळा. त्याचबरोबर दूध, अंडी अवश्य खा. त्यामुळे शरीराला प्रोटीन्स भरपूर प्रमाणात मिळतील. अशा संतुलित आहाराने शरीराचे वजन नियंत्रित राहील.
आनंदी रहा : घरी किंवा ऑफिसमध्ये नेहमी गंभीर राहणे गरजेचे नाही. तुम्ही कुटुंबातील सदस्यांसोबत, मित्रमंडळींसोबत हसत खेळत राहू शकता. त्यामुळे तुमचे शरीर-मन रिलेक्स होईल. थकवा दूर होईल आणि तुम्ही प्रसन्न रहाल.
भावना शेअर
भावना, अनुभव शेअर केल्याने मन मोकळे होते. भावना, विचारांचे आदान प्रदान झाल्याने नवीन काही शिकायला मिळते.

खेळानंतर स्नॅक्सचे सेवन मुलांसाठी घातक

अनेक मुले खेळून आल्यानंतर जास्त स्नॅक्स सेवन करतात, त्यांच्यात त्यामुळे अनावश्यक उष्मांक वाढतात. परिणामी त्यांना आवश्यक असलेला आरोग्यावरील परिणाम साध्य होतांना दिसत नाही, त्यानंतर मग आहारात बदल करण्याची वेळ येते, असे एका संशोधनात दिसून आले आहे. ‘अमेरिकन जर्नल ऑफ हेल्थ बिहॅवियर’ या नियतकालिकात म्हटले आहे की, मुलांमध्ये खेळत असताना प्रत्येक खेळतून १७० उष्मांक जाळले जातात. हे खरे असले तरी खेळानंतर मुले अंदाजे २१३ उष्मांक घेतात. शाळेत खेळानंतर मुले दमतात व त्या नादात ते जास्त स्नॅक्स सेवन करतात. तरुणांच्या क्रीडा स्पर्धा, वाढदिवस यात स्नॅक्स सेवन करण्याची संस्कृतीच अमेरिकेत रूढ आहे, असे ब्रिह्महंम यंग विद्यापीठाच्या प्रमुख संशोधक लोरी स्पुअन्स यांचे म्हणणे आहे. खेळून आल्यानंतर मुलांनी गोड पदार्थ सेवन केल्याने त्यांच्यात उष्मांक वाढतात. या संशोधनानुसार तिसरी-चौथीतील मुले फुटबॉल, प्लेगं फुटबॉल, बेसबॉल, सॉफ्टबॉल खेळतात. त्यांचे हे खेळ शारीरिक व्यायाम देणारे असले तरी नंतर ते उष्मांक वाढवणारे स्नॅक सेवन करतात त्यामुळे हवा तो परिणाम साध्य होत नाही. आईवडीलच या मुलांना ८० टक्के वेळा स्नॅक्स घेऊन देतात. ९० टक्के वेळा गोड शीतपेयेही घेऊन देतात, त्यामुळे त्यांच्या आरोग्यावर वाईट परिणाम होतो.

अशा पद्धतीने घरीच तयार करा फाऊंडेशन पावडर

सध्या लग्नसराईचा काळ सुरू आहे. आज कोणा मैत्रिणीचा साखरपुडा आहे तर उद्या मित्राचं लग्न. घरातही कोणत्या ना कोणत्या नातेवाईकांचे लग्न असतेच. या सगळ्यात प्रत्येक वेळी पालरमध्ये जाऊन मेकअप करणं परवडणारं असतंच
असं नाही.
साहित्य :
■ऑलीव ऑईल
■जोजोबा ऑईल
■बदामाचे तेल
■चेहऱ्याला लावायची पावडर
■कोको पावडर
कृती :
चेहऱ्याला लावायच्या पावडरमध्ये कोको पावडर, ऑलीव ऑईल, जोजोबा ऑईल, बदामाचे तेल योग्य प्रमाणात टाका. हे मिश्रण जास्त जाड ही नको आणि जास्त पातळ ही नको. तयार झालेली पावडर बॉक्समध्ये टाकून सेट करा. १० मिनिटांत तयार आहे घरच्या घरी फाऊंडेशन पावडर.

ब्राऊन राईस खा आणि निरोगी राहा

तुम्हाला भात मनापासून आवडत असेल, पण वजन वाढले या भीतीने तुम्ही तुमच्या आवडत्या अन्न पदार्थापासून लांब राहत असाल, तर आता तुम्हाला तुमचा मोह आवरण्याची जरासुद्धा गरज नाही. तुम्ही तुमच्या आहारामध्ये ब्राऊन राईस समाविष्ट करा आणि वजन वाढले याची काळजी न करता भाताचे सेवन करा. ब्राऊन राईस म्हणजे नक्की काय, तर पॉलिश न केलेल्या, अन-रिफाईन्ड तांदळाला ब्राऊन राईस असे म्हटले जाते. तांदळाच्या दाण्याला सालीची दोन ते तीन आवरणे असतात. ब्राऊन राईस तयार करण्यासाठी तांदळावरील केवळ सर्वात बाहेरची, जाडसर असलेली साल काढली जाते. बाकीच्या पातळ साली तांदळावर तशाच ठेवल्या जातात, म्हणूनच हा तांदूळ दिसायला ‘ब्राऊन’, म्हणजेच भुरकट रंगाचा दिसतो. पांढरा तांदूळ तयार होताना त्यावरील सर्वच सालीची आवरणे काढून टाकली जातात, त्यामुळे तो तांदूळ शुभ्र पांढरा दिसतो. पण पांढऱ्या तांदळांमध्ये केवळ स्टार्च असतो. ब्राऊन राईस आणि पांढऱ्या तांदळांमध्ये कॅलरीज आणि कार्बोहायड्रेट्स प्रमाण जरी एकसमान असले, तरी पांढरा तांदूळ बनवण्याच्या प्रक्रियेमध्ये, त्यामध्ये असलेले बी२, बी१, बी६, ही जीवनसत्त्वे, मॅग्नेशियम, फॉस्फरस, लोह, फायबर आणि फॅटी ॲसिड्स ही पोषक तत्त्वे पूर्णतः नष्ट होऊन जातात. त्यामुळे पांढऱ्या तांदळापेक्षा ब्राऊन राईसचे सेवन आरोग्यास अधिक हितकारी असल्याचे आहारतज्ज्ञांचे म्हणणे आहे. ब्राऊन राईस मध्ये कर्बोदके, प्रथिने, फायबर, मॅग्नेशियम, थियामीन, फॉस्फरस, पोर्टेशियम इत्यादी महत्त्वपूर्ण पोषक तत्त्वे असून, याचे सेवन शरीराच्या आरोग्यासाठी अतिशय फायद्याचे आहे.
ब्राऊन राईसमध्ये फायबर मोठ्या प्रमाणावर असून, यामुळे रक्तामधील घातक कोलेस्टेरॉलचे प्रमाण कमी होते. तसेच रक्तामधील शुगर नियंत्रित होते.
त्यामुळे मधुमेह असणाऱ्यांना याच्या सेवनाने विशेष फायदा मिळतो. फायबरचे प्रमाण यामध्ये जास्त असल्याने भूक शमते, तसेच अन्नाचे पचन व्यवस्थित होते. त्यामुळे बद्धकोष्ठ किंवा पचनाशी निगडित इतर समस्या दूर होतात.
फायबरमुळे कोलोन आणि पचनेन्द्रियाचे कार्य सुरळीत ठेवण्यास मदत होते व कोलेस्टेरॉलचे प्रमाण नियंत्रित राहिल्याने हृदयाचे आरोग्यदेखील चांगले राहते.
ब्राऊन राईसमध्ये असलेल्या सेलेनियम आणि फेनोल्स या तत्त्वांमुळे कोलोन कॅन्सर होण्याचा तत्त्वांमुळे कोलोन कॅन्सर होण्याचा धोका मोठ्या प्रमाणात कमी होतो. तसेच ही तत्त्वे थायराईड ग्रंथीचे कार्य नियंत्रित करण्यास सहाय्यक आहेत. यामध्ये असलेले मॅग्नेशियम हाडांच्या आरोग्यासाठी चांगले असून, त्यामुळे नर्व्हस सिस्टमही चांगली राहते. शरीराची रोगप्रतिकारशक्ती वाढवण्यास देखील ही सर्व तत्त्वे सहाय्यक आहेत. यामध्ये असलेल्या फायबरमुळे पोट खूब काळ भरलेले राहते. त्यामुळे भूक लागणे कमी होऊन, वारंवार काही ना काही खात राहण्याचे प्रमाण कमी होते. परिणामी वजन घटण्यास मदत होते.

जगामध्ये सर्वप्रथम ज्या भाज्या पेरल्या आणि उगवल्या गेल्या त्यामध्ये काकडी या फळभाजीचा समावेश आहे. काकडीची पैदास भारतामध्ये सर्वात आधी उत्तर भारतामध्ये सुरू झाली. वर्तमान काळामध्ये संपूर्ण जगामध्ये मोठ्या प्रमाणावर उगवल्या जाणाऱ्या भाज्यांमध्ये टोमॅटो, कांदे आणि फुलकोबी पाटोपाट काकडीची पैदास सर्वात जास्त होत असते. अनेक जीवनसत्त्वे आणि क्षार यांनी परिपूर्ण असलेली ही फळभाजी आजकालच्या काळामध्ये ‘सुपर फूड’च्या श्रेणीपर्यंत येऊन ठेपली आहे.

काकडी हा एक लो कॅलरी अन्नपदार्थ असून, शंभर ग्रॅम काकडीमध्ये केवळ पंधरा कॅलरीज आहेत. वजन कमी करण्याची इच्छा असणाऱ्यांनी काकडीचा समावेश आपल्या आहारामध्ये अवश्य करायला हवा. यामध्ये अ, बी१, बी६, क ही जीवनसत्त्वे असून, काकडी पोर्टेशियमचीदेखील उत्तम स्रोत आहे. शंभर ग्रॅम काकडीमध्ये सुमारे १४० ग्रॅम पोर्टेशियम असते, त्यामुळे याच्या सेवनाने रक्तदाब नियंत्रित होण्यास मदत मिळते. हृदयाच्या स्वास्थ्यासाठी देखील काकडीचे सेवन करणे चांगले. काकडीमध्ये ९५ टक्के पाणी असल्याने याच्या सेवनाने

अनेक गुणांचा खजिना : काकडी

रसाचे सेवन विशेष फायद्याचे आहे. काकडीमध्ये अँटी ऑक्सिडंट्स मोठ्या प्रमाणावर असून काकडी त्वचेकरिता देखील चांगली आहे. काकडीमधील ॲस्कोर्बिक ॲसिड आणि ‘क’ जीवनसत्त्वामुळे शरीरामध्ये कोलाजेनचे निर्माण होऊन त्यामुळे त्वचा सुंदर ‘ब’ नितळ दिसू लागते. तसेच याच्या नियमित सेवनाने केसांचे आरोग्यदेखील चांगले राहते. काकडी विकत घेताना नेहमी गडद हिरव्या रंगाची काकडी निवडावी. सालांवर डाग असलेली, हाताला नरम लागणारी आणि जाडसर दिसणारी काकडी घेऊ नये. काकडी फ्रीजमध्ये स्टोअर करावी, मात्र कोणत्याही प्रकारची फळे काकडीजवळ ठेवू नयेत, अन्यथा काकड्या लवकर पिवळ्या पडतील व त्यांची गुणवत्तादेखील कमी होईल.

मिसळून केले गेलेले सेवन उपयुक्त ठरते. या रसाच्या नियमित सेवनाने मलेरिया आणि कॉलरसासारख्या रोगांची प्रतिकारशक्ती शरीरामध्ये निर्माण होत असते. लिंबामध्ये ‘क’ जीवनसत्त्व मोठ्या प्रमाणावर असून, यामध्ये ‘इ’ आणि ‘अ’ जीवनसत्त्वे, तांबे, क्रोमियम आणि भरपूर प्रमाणात अँटी ऑक्सिडंट्स असतात. लिंबाच्या फोडी रात्री झोपताना झोपण्याच्या खोलीमध्ये ठेवल्याने खोलीतील हवा जंतुमुक्त होते, तसेच खोलीमध्ये लिंबाचा मन प्रसन्न करणारा सुवासही दरवळत राहतो. रात्री झोपण्यापूर्वी लिंबाच्या फोडी झोपण्याच्या खोलीमध्ये ठेवल्या गेल्यास सर्दी-पडसे किंवा एखादी ॲलर्जी लवकर बरी होण्यास मदत होते.

वर्षभरात शंभर कामचुकार कंत्राटी कामगारांना घरचा रस्ता

ठाणे महापालिकेची वर्षभरात कारवाई

■**ठाणे** : कोरोना काळात आरोग्य सुविधा पुरविण्यासाठी कंत्राटी पद्धतीने घेण्यात आलेले कर्मचारी अद्यापही पालिका सेवेत कार्यरत असून त्यांपैकी कामचुकार करणाऱ्या शंभर कर्मचाऱ्यांना ठाणे महापालिकेने कामावरून काढून टाकण्याची कारवाई वर्षभरात केली आहे. यानिमित्ताने कामचुकार कर्मचाऱ्यांना पालिकेने घरचा रस्ता दाखविल्याची चर्चा सुरू झाली आहे.

कोरोनाच्या पहिल्यादरम्यान रुग्ण संख्येत वाढ झाली, त्यावेळी रुग्ण सेवा पुरविण्यासाठी पालिकेकडून कर्मचाऱ्यांची संख्या अपुरी पडू लागली. यामुळे कोरोना काळात रुग्णांना चांगले उपचार मिळवेत आणि त्यांची गैरसोय होऊ नये या उद्देशातून पालिकेने ६५० जणांची कंत्राटी पद्धतीने भरती केली. यामध्ये डॉक्टर, परिचारीका यासह इतर अशा सुमारे ६५० च्या आसपास कर्मचारी कंत्राटी पद्धतीने घेण्यात आले होते. सहा महिन्यांकरिता ही भरती करण्यात आली होती. त्यानंतर या कर्मचाऱ्यांना मुदत वाढ देण्यात आली होती. करोना काळानंतर पालिकेने या सर्वांचे कंत्राट रद्द करून त्यांना कामावरून काढले होते. यानंतर कर्मचाऱ्यांनी आंदोलने केली होती. यावरून नव्या वादाला तोंड फुटले होते. या वादात राजकीय पक्षांनी उडी घेतली होती. करोना काळात जीवाची बाजी लावून या सर्वांनी रुग्ण सेवा देण्याचे काम केले. यामुळे या कर्मचाऱ्यांना कामावर ठेवण्यात यावे आणि पालिकेच्या भरती प्रक्रियेत या सर्वांना

प्रथम संधी द्यावी, अशी भुमीका राजकीय नेत्यांनी मांडली.

राजकीय नेत्यांच्या आग्रहानंतर या कर्मचाऱ्यांना पुन्हा कामावर रुजू करून घेण्यात आले आणि महापालिकेच्या ३३ आरोग्य केंद्र, रुग्णालय आणि प्रसूतीगृहात या कर्मचाऱ्यांची नेमणुक करण्यात आली आहे. पालिकेत सध्या नव्याने भरती प्रक्रिया होत नसतानाच सेवा निवृत्त होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची संख्या वाढत आहे. यामुळे पालिकेने या कंत्राटी कर्मचाऱ्यांना कामावर ठेवलेले आहे. असे असले तरी, यातील काही कर्मचारी हे आपल्या मजीनुसार कामावर येत असल्याची बाब पालिका प्रशासनाच्या निदर्शनास आली होती. तसेच कर्तव्यावर असताना कामचुकारपणा करणे, तेथील डॉक्टर, परिचारीका यासह अधिकाऱ्यांशी उध्दष्टपणे बोलणे, सतत रजेवर जाणे, त्यानंतर पाच ते सात महिन्यांनंतर पुन्हा कामावर रुजू होणे अशी बाबही प्रशासनाच्या निदर्शनास आली होती. त्यामुळे अशा कामचुकार कर्मचाऱ्यांची पालिकेने माहिती घेऊन आतापर्यंत शंभर कर्मचाऱ्यांना कामावरून काढून टाकले आहे. या संदर्भात ठाणे महापालिकेचे उपायुक्त उमेश बिरारी यांनी या वृत्तास दुजोरा देत अशा कर्मचाऱ्यांमुळे प्रामाणिकपणे काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांवरही परिणाम होत होता. तसेच या कर्मचाऱ्यांवर कारवाई केल्याने इतर कर्मचाऱ्यांनाही शिस्त लागली असून ते आता चांगल्या प्रकारे काम करीत असल्याचेही त्यांनी सांगितले.

ठाण्याच्या तीन हात नाक्यावरील रस्त्यांवर जाळीचे आच्छादन

■**ठाणे** : गेल्या काही दिवसांपासून तापमानात वाढ झाल्याने उन्हाचे चटके बसू लागले असून त्यापासून ठाणेकरांचा बचाव करण्यासाठी ठाणे महापालिकेने उपाययोजना करण्यास सुरुवात केली आहे. त्याचाच एक भाग म्हणून पालिकेने सिमनलच्या प्रतिकेत उभे असलेल्या शहरातील सर्वाधिक वर्दळीच्या तीन हात नाका चौकातील मार्गिकेवर प्रायोगिक तत्वावर जाळीचे आच्छादन टाकले आहे. आणखी काही ठिकाणी अशाप्रकारे जाळी उभारण्याचा मानस असल्याचे पालिकेने म्हटले आहे. गेल्या काही वर्षांपासून ठाणे शहरात उन्हाळ्यात तापमानात मोठी वाढ होते तर, पावसाळ्यात मोट्या प्रमाणात पूर सदृश्य परिस्थिती निर्माण होते. या वातारणीय बदलांमुळे ओढावलेल्या परिणामांना तोंड देण्यासाठी सुसज्ज राहणे आणि त्यांचे व्यवस्थापन करण्याचे काम गेल्या दोन ते तीन वर्षांपासून पालिकेकडून करण्यात येत आहे. याशिवाय, वाईट परिणामांची तीव्रता रोखण्यासाठी महापालिकेने सीईईडब्ल्यू या संस्थेमार्फत उण्णात कृती आराखडा, पुरपरिस्थिती कृती योजना, सांडपाणी पुनर्वापर, हवा गुणवत्ता निर्णय प्रणाली तयार केली आहे.

त्यानुसार पालिकेकडून उन्हाळ्यात रहदारीच्या ठिकाणी पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था करणे, प्रभागामध्ये थंड निवारा केंद्र, अशा उपाययोजना करण्यात येत आहे. त्याचपाठोपाठ पालिकेने आता सिमनलच्या प्रतिकेत उभे असलेल्या शहरातील सर्वाधिक वर्दळीच्या तीन हात नाका चौकातील मार्गिकेवर प्रायोगिक तत्वावर जाळीचे आच्छादन टाकले आहे. सध्या तीव्र उन्हाळा सुरू असल्याने वाहन चालकांना सिमनलच्या प्रतिकेत उभे असताना उन्हाचा त्रास जाणवू नये यासाठी ठाणे महापालिकेतर्फे प्रायोगिक तत्वावर गोखले रोड वरून तीन हात नाक्याकडे जाणाऱ्या मार्गिकेवर जाळीचे आच्छादन टाकण्यात आले आहे.

मानपाडा, खोणी, कोळेगाव भागातील चायनिज ढाब्यांवरील दारू अड्ड्यांवर कारवाई

■**डोंबिवली** : डोंबिवलीतील मानपाडा रस्त्यावरील मातोश्री चायनिज ढाबा, कोळेगाव येथील आई एकविरा ढाबा आणि खोणी तळोजा रस्त्यावरील चायना गार्डन चायनिज कॉर्नर ढाबा मालकांविरुद्ध पोलिसांनी मद्य विक्रीचा कोणताही परवाना नसताना चायनिज ढाब्यात ग्राहकांना बेकायदा दारू विक्री केली म्हणून गुन्हा दाखल केला आहे.

या तिन्ही ढाब्यांमध्ये चवीदार चायनिज आणि सोबत दाब मिळत असल्याने दिवस, रात्र या ढाब्यांना ग्राहकांची परसंती असते. डोंबिवली, कल्याण, शिळफाटा, पलावा, बदलापूर, मलंगंगड भागातून ग्राहक याठिकाणी श्रमपरिहारासाठी येतात. मातोश्री, आई एकविरा आणि चायना गार्डन ढाबे मालक मद्य विक्रीचा परवाना नसताना ढाब्यांवर मद्य विक्री करत असल्याच्या

वाढत्या तक्रारी मानपाडा पोलीस ठाण्याचे वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक विजय कादबाने यांच्याकडे आल्या होत्या.

मागील चार दिवसापूर्वी पोलिसांनी दुपारच्या वेळेत या तिन्ही ढाब्यांवर अचानक छापे टाकले. साहाय्यक पोलीस निरीक्षक संपत फडोळ, हवालदार सोपान शेळके आणि पथकाने दुपारच्या वेळेत काटई बदलापूर पाईप लाईन रस्त्यावरील कोळेगाव येथील किशोर कुंडलिक पाटील (रा. अंतर्ली) यांच्या आई एकविरा ढाब्यावर छाप टाकला. पोलिसांना ढाब्यात मंचकावर दारूचे पेले घेऊन ग्राहक बसले होते. विदेशी मद्याच्या बाटल्या पोलिसांना तेथे आढळल्या.

पोलिसांनी ढाबा मालक किशोर पाटील यांच्याकडे ढाब्यात दारू विक्री करण्यासाठी असलेली आवश्यक दारू

विक्रीची शासन परवानगी मागितली. ती परवानगी किशोर पाटील दाखवू शकले नाहीत. चायनिज ढाब्याच्या नावाखाली ढाब्यात बेकायदा दारू विक्री केली म्हणून हवालदार सोपान शेळके यांनी ढाबा मालक कुंडलिक पाटील यांच्या विरुद्ध महाराष्ट्र दारूबंदी प्रतिबंधक कायद्याने गुन्हा दाखल केला.

या कारवाईनंतर पथकाने खोणी तळोजा रस्त्यावरील लोढा प्रवेशद्वार क्रमांक तीन समोर चायना गार्डन चायनिज ढाब्याचे मालक रुपेश नारायण भंडारी (रा. हेडुटणे) यांच्या ढाब्यावर छाप टाकला. तेथेही बेकायदा दारू विक्री सुरू असल्याचे पोलिसांना आढळले. रुपेश यांच्याकडे दारू विक्रीचा परवाना नकत्ता, त्यामुळे हवालदार अशोक आहिर यांनी रुपेश भंडारी यांच्या विरुद्ध प्रतिबंधात्मक

गुन्हा दाखल केला.

डोंबिवलीत मानपाडा रस्त्यावरील शिवसेना कार्यालयामागील जागेत प्रभाकर सिताराम लिहे (रा. सोनारपाडा) मातोश्री चायनिज ढाबा चालवितात. या ढाब्यावर पोलिसांनी धाड टाकली. तेथेही त्यांना ढाब्यात विना परवानगी दारू विक्री सुरू असल्याचे आढळले. हवालदार विजय आव्हाड यांच्या तक्रारीवरून पोलिसांनी लिहे यांच्या विरुद्ध गुन्हा दाखल केला आहे.

या कारवाईमुळे कल्याण, डोंबिवली परिसरातील चायनिज ढाबे, चायनिज हातगाड्यांवर ढाबे मालक बेकायदा दारू विक्री करत असल्याचे स्पष्ट झाले आहे. काही ढाब्यांवर रात्रीच्या वेळेत अंमली पदार्थांची विक्री करण्यात येत असल्याच्या तक्रारी आहेत.

हरीहरेश्वर समुद्र किनाऱ्यावर दुर्घटना

■**ठाणे** : ठाणे जिल्हाधिकारी कार्यालयातील सहाय्यक महसूल अधिकारी तथा जिल्हाधिकारी अशोक शिनगारे यांच्या स्वीय सहाय्यक या पदावर कार्यरत असणाऱ्या सौ. पल्लवी सरोदे (वय ३७ वर्ष) यांचा रविवारी समुद्रात बुडून मृत्यू झाला. हरिहरेश्वर समुद्र किनारी सहलीनिमीत गेले असता पाण्याचा अर्दज आला नसल्याने त्यांचा बुडून मृत्यू झाला. ठाणे जिल्हाधिकारी कार्यालयात कामावर असणाऱ्या पल्लवी सरोदे या कार्यालयीन मैत्रीणीसह त्या हरिहरेश्वर या ठिकाणी सहली निमित्त गेल्या होत्या. तेथील समुद्रात त्या उतरल्या असता त्यांना पाण्याचा अर्दज आला नाही. मात्र याच वेळी लाटेत अचानक त्या ओढल्या गेल्या. त्यात त्यांचा दुर्दैवी मृत्यू झाला. स्थानिक बचाव पथकाने आणि नागरिकांनी त्यांना वाचविण्याचा प्रयत्न केला मात्र त्यांना अपयश आले. पल्लवी सरोदे या ठाणे जिल्हा प्रशासनात २०१२ रोजी लिपिक या पदावर रुजू झाल्या होत्या. मार्च २०२४ मध्ये त्यांना सहाय्यक महसूल अधिकारी पदावर पदोन्नती मिळाली होती. त्या सध्या जिल्हाधिकारी अशोक शिनगारे यांच्या स्वीय सहाय्यक म्हणून कार्यरत होत्या. पल्लवी सरोदे यांच्या मृत्यूने ठाणे जिल्हाधिकारी कार्यालयातील अधिकारी आणि कर्मचारी वर्गाकडून हळहळ व्यक्त करण्यात आली आहे.

स्पामधील कामकाजाचे नियमन होणार मार्गदर्शक तत्त्वे आखण्यासाठी १२ सदस्यांची समिती

■**मुंबई** : राज्यातील स्या सेंटर किंवा तत्सम आस्थापनांमधील कामकाजाचे नियमन करणाऱ्या मार्गदर्शक तत्त्वे आखण्यासाठी १२ सदस्यांची समिती स्थापन करण्यात आल्याची माहिती राज्य सरकारतर्फे नुकतीच न्यायालयात देण्यात आली. तसेच, भिन्नलिंगी कर्मचाऱ्यांकडून मसाजला परवानगी देण्यास कोणताही आक्षेप नसल्याच्या भूमिकेचाही सरकारतर्फे पुनरुच्चार करण्यात आला.

न्यायमूर्ती रेवती मोहिते-डेरे आणि न्यायमूर्ती नीला गोखले यांच्या खंडपीठाचे राज्य सरकारच्या वतीने देण्यात आलेल्या माहितीची दखल घेतली व १२ जूनपर्यंत मार्गदर्शक तत्त्वे न्यायालयात सादर करण्याचे आदेश दिले. त्याचप्रमाणे, ही मार्गदर्शक तत्त्वे अंतिम करण्यापूर्वी सरकार नियुक्त समितीने मजास पार्लर, स्या किंवा तत्सम आस्थापनांशी संबंधित पक्षकारांशी चर्चा करावी, असेही न्यायालयाने प्रामुख्याने स्पष्ट केले.

कामगारांच हक्कांचे आणि प्रतिष्ठेचे रक्षण करणे हा या मार्गदर्शक तत्त्वांचा मुख्य उद्देश असून ती परवाना प्रक्रिया, कामकाज मानके आणि भिन्नलिंगी कर्मचाऱ्यांकडून दिल्या जाणाऱ्या मसाजसारख्या मुद्द्यांशी संबंधित असणार आहेत. गृह विभागाचे अतिरिक्त

छापा टाकण्यात आलेल्या विविध स्पामधील ११ कर्मचाऱ्यांनी पोलिसांच्या कारवाईविरोधात उच्च न्यायालयात धाव घेतली होती. त्यांच्या याचिकेच्या निमित्ताने राज्यातील स्या सेंटर किंवा तत्सम आस्थापनांमधील कामकाजाचे नियमन करणारी मार्गदर्शक तत्त्वे आखण्यासाठी १२ सदस्यांची समिती राज्य सरकारने स्थापन केली आहे. पोलिसांच्या कारवाईमुळे व्यवसायात अडथळे येत असून आपल्या प्रतिष्ठेवरही परिणाम होत आहे. तसेच, पोलिसांच्या कारवाईमुळे आपल्या उपजीविका, सन्मानाने जगण्याच्या आणि समानतेच्या अधिकाराचे उल्लंघन होत असल्याचा दावा याचिकाकर्त्यांनी याचिकेद्वारे केला होता. न्यायालयाने याचिकेची दखल घेऊन सरकारला या प्रकरणी भूमिका स्पष्ट करण्याचे आदेश दिले होते. त्यावर भूमिका स्पष्ट करताना तक्रारी आल्यानंतरच पोलिसांतर्फे संबंधित स्पावर कारवाई करण्यात येते. नागरिकांनी केलेल्या तक्रारीकडे दुर्लक्ष करता येत नाही, अशी भूमिका सरकारच्या वतीने मांडण्यात आली होती. वेव्हा, छापा टाकण्याच्या नावाखाली पोलिसांकडून अनावश्यक छळ केला जात असल्याचा याचिकाकर्त्यांचा दावा आहे. तसेच, तो रोखण्यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे आखण्याची मागणी त्यांनी केली असल्याकडे न्यायालयाने सरकारचे लक्ष वेधले होते. त्यानंतर, सरकार स्या आणि तत्सम आस्थापनांतील कामकाजावर नियमन ठेवणारी मार्गदर्शक तत्त्वे आखेल, असे आश्वासन जानेवारी महिन्यात महाधिवक्ता बिरेंद्र सराफ यांनी न्यायालयाला दिले होते व ती तयार करण्यासाठी न्यायालयाकडे वेळ मागितला होता.

मुख्य सचिव या समितीचे अध्यक्ष असणार आहेत व शहरी विकास, ग्रामीण विकास, सार्वजनिक आरोग्य, वैद्यकीय शिक्षण, कायदा आणि न्याय आणि आयुष विभागांच्या सदस्यांचा समितीत समावेश असणार आहे. याशिवाय, आरोग्य आयुक्त, पोलिस अधिकारी आणि वैद्यकीय शिक्षण संचालक हे

देखील समितीचा भाग असणार आहेत. दिल्ली सरकारने यासंदर्भात आधीच आखलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांचे पालन करून परवाना धोरण विकसित करणे, कामकाज प्रक्रिया मानके निश्चित करणे आणि भिन्नलिंगी मजास कर्मचाऱ्यांसारख्या वादग्रस्त मुद्द्यांवर समितीतर्फे तोडगा काढला जाणार आहे.

निवृत्त सरकारी बँक महिला कर्मचाऱ्याची २ कोटींची फसवणूक

■**पिंपरी** : इश्ट्युन्स कंपनी मधून बोलत असल्याचं सांगून मोठी रक्कम मिळवून देण्याच्या बहाण्याने निवृत्त सरकारी महिला कर्मचा[याला २ कोटी ३० लाख रुपयांची फसवणूक केल्याचं उघडकीस आलं आहे. याप्रकरणी पिंपरी- चिंचवडच्या सायबर पोलिसांनी आरोपीला अटक केली आहे. लक्ष्मणकुमार पुनारामजी प्रजापती ला पुणे शहरातून तर भूपेंदर जीवनसिंग जिना आणि लक्ष्मण सिंग या दोघांना दिल्लीमधून अटक करण्यात आली.

पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, आरोपींनी निवृत्त सरकारी महिला बँक कर्मचारीला इश्ट्युन्स कंपनी मधून बोलत असल्याचं भासवले. पॉलिसी काढून त्याचा जास्त परतावा (रक्कम) मिळेल अस अमिश दाखवले. त्यासाठी तुम्हाला जीएसटी, इन्कम टॅक्स, टीडीएस, असे वेगवेगळे चार्जेस लागातील ती रक्कम परत मिळेल अस ही

सांगितलं. त्यानंतर एनपीआय, आयआरडीए, दिल्ली फायनान्स मिनिस्ट्री मधून बोलत असून त्यांचे पेंडींग पैसे काढून देतो अशी वेगवेगळी कारणे सांगून आणि विश्वास संपादन करून फियादी यांना वेगवेगळ्या बँक खात्यात आणि रोख रक्कम अशी एकुण दोन कोटी तीस लाख आठ हजारांची फसवणूक केली.

निवृत्त सरकारी बँक कर्मचारी असलेल्या महिलेने तात्काळ पिंपरी- चिंचवड सायबर पोलिसांशी संपर्क साधला. तक रार दाखल केली. या प्रकरणाचा तपास पोलीस निरीक्षक रविकिरण नाळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली सहाय्यक पोलीस निरीक्षक प्रवीण स्वामी यांच्या टीम केला. तपासादरम्यान दोन कोटी पैकी एक कोटी ६१ लाख रुपये हे

पुण्यातील लक्ष्मणकुमार प्रजापती कडे दिल्याच उघड झाल. त्याला सायबर पोलिसांनी ताब्यात घेऊन चौकशी केली. इतर दोन जण दिल्लीत असल्याचं देखील उघड झाल. सायबर पोलिसांची दोन टीम दिल्लीकडे रवाना केल्या. प्रजापतीकडून दहा लाख रुपये आणि पैसे मोजण्याची एक मशीन जप्त करण्यात आली. दिल्लीतील पंधरा दिवसांच्या तापसानंतर फरिदाबाद येथून भूपेंदर जीवनसिंग जिना आणि लक्ष्मण सिंग ला ताब्यात घेण्यात आल.

या गुन्ह्यात त्यांचा सहभाग असल्याचं त्यांनी कबुल केलं आहे. त्यांच्याकडे एन.सि.पी. आय अधिका[याचे बनावट आय कार्ड मिळालं आहे. दिल्लीतील दोघांनी भारतातील अनेक नागरिकांची फसवणूक केल्याच संशय पोलिसांना आहे. या मागे मोठी टोळी असण्याची शक्यता देखील पोलिसांनी वर्तवली आहे.

पाणी टाकी सफाईदरम्यान बेशुद्ध झालेल्या कर्मचाऱ्याचा मृत्यू... घोडबंदर भागात घडली घटना

■**ठाणे** : घोडबंदर येथील आनंदनगर भागातील एका इमारतीमधील पाण्याची टाकी सफाई करताना बेशुद्ध पडलेल्या एका कर्मचाऱ्याचा मृत्यू झाल्याची घटना शनिवारी सायंकाळी उघडकीस आली. या कर्मचाऱ्याचा मृतदेह शवविच्छेदनासाठी ठाणे जिल्हा शासकीय रुग्णालयात पाठविण्यात आला असून या कर्मचाऱ्याच्या वृत्तानंतर परिसरात

हळहळ व्यक्त होत होती. अनमोल अर्जुन भोये असे मृत पावलेल्या कर्मचाऱ्याचे नाव असून तो ठाण्यातील मानपाडा येथील टिक्कीजीनीवाडी भागातील कोकणीपाडा भागात राहत होता. तो मे. ओम साई समर्थ टॅक क्लीनर्स कंपनीचा कर्मचारी होता. घोडबंदर येथील आनंदनगर भागात टिक वूड ए १ ही तळ अधिक दहा मजली इमारत आहे. या इमारतीच्या गच्चीवरील

पाण्याची टाकी साफ करण्याचे काम मे. ओम साई समर्थ टॅक क्लीनर्स कंपनीला देण्यात आले होते. या कंपनीचा कर्मचारी अनमोल भोये हा शनिवारी सायंकाळी ४. ३० वाजता इमारतीच्या गच्चीवरील पाण्याची

'गे अँप'वर झालेल्या ओळखीतून लूटमारीचे प्रकार सुरुच, संगम पुलाजवळ बेदम मारहाण करून तरुणाची लूट

■**पुणे** : अँपवरून झालेल्या ओळखीतून लूटमारीच्या घटनांमध्ये वाढ झाली आहे. पिंपरीतील एका तरुणाला संगम पूल परिसरात बोलावून चौघांनी त्याला बेदम मारहाण केल्याची घटना घडली. त्याच्याकडील रोकड लुटून पसार झालेल्या चौघांविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

याबाबत एका तरुणाने बंडगाईन पोलीस ठाण्यात फिर्याद दिली आहे. त्याने दिलेल्या फिर्यादीनुसार, शाहरुख टॉप नावाचा आरोपी, तसेच त्याच्याबरोबर असलेल्या तीन साथीदारांविरुद्ध गुन्हा

दाखल करण्यात आला आहे. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, तक्रारदार तरुण पिंपरी परिसरात राहायला आहे. आरोपींची त्याची एका 'गे अँप'वरून ओळख झाली होती. आरोपींनी १८ मार्च रोजी त्यांना मंगळवार पेठेतील आरटीओ चौकात भेटण्यासाठी बोलाविले. त्यानंतर रेव्हे रुखलगत असलेल्या मोकळ्या जागेत त्याला नेण्यात आले. आरोपींनी तरुणाला धमकावून पैशांची मागणी केली. आरोपींनी त्याला मारहाण करून त्याच्याकडील पैसे काढून घेतले. त्यानंतर त्याच्याकडे आणखी पैशांची मागणी केली. तरुणाचा मोबाइल

संचात तांत्रिक फेरफार (फॉर्मॅट) करून आरोपी पसार झाले.

या घटनेनंतर घाबरलेल्या तरुणाने नुकतीच बंडगाईन पोलीस ठाण्यात तक्रार दिली. पोलीस उपनिरीक्षक स्वप्नील लोहार तपास करत आहेत. समलैंगिकामध्ये मैत्रीसंबंध निर्माण करण्यासाठी एका अँपचा वापर केला जातो. या अँपचा वापर करून कोर्टांयानी गेल्या दोन महिन्यात पाच ते सहा जणांन लुटले आहे. धायरी भागात एका व्यावसायिकाला धमकावून चोरट्यांनी लुटले होते, तसेच मगरपट्टा सिट्ठी भागात एका संगणक अभियंत्याला धमकावून लूटमार करण्यात आल्याची घटना घडली होती.

हे दैनिक मालक, मुद्रक, प्रकाशक व संपादक - डॉ. श्री. दिपक मोरेश्वर नाईक यांनी सोमाणी प्रिंटींग प्रेस, कार्यालय - गाला नं. ४, एन. के. इंडस्ट्रीयल इस्टेट, प्रवासी इंडस्ट्रीयल इस्टेटच्या बाजुला, गेट नं. २, गोरेगाव (पुर्व) मुंबई 400063 (महाराष्ट्र) , येथे छापून रुम नं. १03, कुणाल कुटीर बी विल्डींग, नवघर रोड, हनुमान मदिराजवळ, भाईंदर (पुर्व), जि. ठाणे ४०११०५ (महाराष्ट्र) येथे प्रसिद्ध केले. संपादक - डॉ. श्री. दिपक मोरेश्वर नाईक, पीआरबी कायद्यानुसार सांपदकीय जबाबदारी यांची राहिल, सर्व वाद आणि दावे ठाणे न्यायालयीन कक्षेच्या आधील राहतील. (या वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या बातम्या /लेख / जाहिराती यांची जबाबदारी संबंधीत वार्ताहर, लेखक, आणि जाहिरात प्रतिनिधी यांच्यावर राहिल.) भ्रमणध्वनी - ७४००००१४७४. Email : marathiekikaran2021@gmail.com

Printed & Published and Owned by **Dr. Mr. Deepak Moreshwar Naik**. Printed at **SOMANI PRINTING PRESS, OFFICE** - Gala No. 4, Near N.K. Industrial Estate, Near Prvasi IndustrialEstate, Gate No.2, Goregaon (E), Mumbai 400 063, Maharashtra, Published at Room No. 103, Kunal Kutir, B Building , Navghar Road, Near Hanuman Mandir, Bhayander (East) Dist - Thane, PinCode 401 105, Maharashtra. Editor : Dr. Mr. Deepak Moreshwar Naik, Mo.7400001474, Email Id : marathiekikaran2021@gmail.com